

Fotoboeken; 'Zware, emotionele kost'

Tijdens een expositie over Joodse kinderen in het Gooi, die in 2019 plaatsvond in het gemeentehuis, kwam een van de medewerkers van de gemeente naar me

door Annet Betsalel

BUSSUM Bij het overbrengen van de archiefstukken na de fusie tussen Bussum, Naarden, Muiden en Muiderberg naar het streekarchief, waren er twee boekwerken tevoorschijn gekomen met daarin duizenden fototjes van Bussumers. Op elk fototje stond een naam, voorletter en geboortjaar.

Omdat er foto's van heel jonge kinderen uit het jaar 1922 of 1923 waren en geen van latere datum, is het aannemelijk dat de foto's van rond 1923 waren. Olga Minkema van het streekarchief vond in de Amsterdamse archieven dat daar aanvragen uit Bussum voor paspoorten waren verwerkt, de foto's in het Bussumse fotoboek blijken duplicaten daarvan te zijn. Nadat de foto's dankzij Hans Jonker in kaart waren gebracht, bleken het er bijna zesduizend te zijn.

Offergeldboekje

Uit datzelfde jaar 1923 stamt een van de boeken uit het archief van de Joodse gemeente Bussum: het zogenaamde Offergeldboek, waarin de donaties waren genoteerd die waren toegezegd tijdens de diensten op sjabbat of feestdagen. Keu-

Annet Betsalel (l) en Olga Minkema.

FOTO: ANNET BETSALEL

rig gekalligrafeerd en op alfabetische volgorde. Inmiddels ben ik het een en ander gaan combineren en heb tot nu toe 110 leden van de Joodse gemeente Bussum uit 1923 kunnen identificeren, de periode dat de gemeente (1919-1930) nog in de kleine synagoge zat op de hoek Havenstraat-Hoogeweg in het centrum van Bussum, haaks op de huidige Vondelschool. Bij de aankoop van de huidige synagoge in de Kromme Englaan werd het oude sjoeltje overigens gesloopt en zijn er nieuwe panden op dezelfde plek gebouwd. Sinds de herontdekking van de archieven van de Joodse gemeente in 2011 heb ik over materiaal dat ik daar vond verschillende documentaires gemaakt, artikelen

en het jeugdboek 'De Wereld van Max' geschreven en exposities samengesteld. Telkens weer was daarin de Tweede Wereldoorlog en de gevolgen ervan voor de Joodse gemeenschap in de regio de rode draad. Zware, emotionele kost, maar ik voelde mij als vinder van al die documenten schatplichtig om de verhalen die ik in de archieven vond te blijven vertellen.

Dorre beenderen

Toen ik de Historische Kring Bussum bereid vond om samen aan de hand van de fotoboeken uit 1923 een expositie over Bussum van een eeuw geleden in te richten, was ik blij dat het eens niet over de oorlog ging. Ik kwam echter van een

koude kermis thuis, want tussen die vele foto's zaten er zeker 110

'Ik voelde mij als vinder van al die documenten schatplichtig'

van leden van de Joodse gemeente. Hiervan waren er tientallen van personen en soms hele gezinnen die de oorlog (zoals het eufemistisch wordt gezegd) 'niet hadden overleefd'. Er zitten foto's tussen van mensen waarvan dit de enige bekende afbeeldingen zijn. Met kippenvet zag ik dat met de oude

fototjes een hele gemeenschap weer tot leven kwam, waardoor het leek of de oude synagoge weer even terug was, waarin de Joodse inwoners van Bussum zoveel goede jaren lief en leed hadden gedeeld, de joodse feestdagen gevierd, om hun doden getreurd en een warm ontmoetingscentrum vonden waarin ook hun niet-joodse dorpsgenoten warm werden ontvangen. Diezelfde synagoge gaat tijdens de expositie in Mariënburg in september herrijzen (weliswaar in het klein) en ook de bezoekers ervan zullen tot leven worden gebracht, al is het met oude foto's en bewegende beelden, als het Bijbelse visioen van de dorre botten die weer tot mensen worden...